

als het ontzettende van den krijg geleiden werd, en de wonden die de krijg sloeg, nabootst, wordt vrede de hellesticht waar heel een volk om roept. In het eerste aangaan van de worsteling schittert het heroïsme, maar de hartverreurende ellende die onmiddellijk volgt, ontuchtert. En dan klimt uit de ellende van den krijg de bede om vrede op tot Hem, van wien alleen de vrede kan afvallen.

En daarom geen valsche voorstelling. In het paradijs, vóór het opkomen der zonde, kon geen dorst naar vrede op de lippen branden. Toen uit de zonde de strijd opkwam, bleek zekere trek in onze natuur door de spanning van elke worsteling geboeid te worden. En eerst toen achter het heroïsme van de worsteling, dat op zichzelf schoon is, de verschrikkelijkheid der ellende opdook, poogde het menschelijk gevoel zich aan die ellende te ontwringen. En het is uit die poging dat de liefde voor den vrede opkwam, de zucht om den vrede te bestendigen, geboren werd, en de dorst naar vrede een drijfveer van ons menschelijk leven werd.

Eerst spant en boeit de worsteling, maar alras vermoet ze, ergert en wekt afschuw, en de zucht om door den vrede aan den jammer van twist en strijd te ontkomen, krijgt de overhand in 't geheel.

Zoo was het in de historie aller eeuwen, zoo is het nog, en de machtige beweging die ook nu tegen den oorlog, en om bestendigen vrede roept, en hierin volhardt of al alle volk zich tot de taanden toe wapent, kwam op uit dien zelfden trek van ons in tweestrijd worstelend hart, dat de spanning van den strijd bewondert, en toch naar de ongestoorde rust, die alleen de vrede brengen kan, smacht.

Niets is dan ook natuurlijker en spreekt meer vanzelf, dan dat het Woord van onzen God ons het heil van de vrede voorspiegelt, en dat als het heilig kindeke te Bethlehem geboren wordt, Gods engelen ons het „Vrede op aarde" toezeggen. Vrede, roept Jesus zijn jongeren toe, laat ik u, mijnen vrede geef ik u. En in het Jeruzalem dat van Boven komt, zal eens de eeuwige vrede alle uitverkorenen beglijnen. Er is geen waarachtige vrede dan de „vrede door het bloed des Kruises".

Het is dan ook zoo begrijpelijk, dat het roepen om het ideaal van eeuwigen vrede ons als censluidend met den Christen naam in de ooren klinkt. Niets was hangender dan de religieuze oorlog die vooral de 16e eeuw kenmerkte. Wie ten leere werd ingelijfd, voel hoe in zijn hart de trek naar de spanning van den krijg gedood is. En het: Zalig zijn ze, die vrede maken! blijft het wachwoord onder allen die zich onder de banier van het Kruis bijeen vinden.

Dit hoort ook de wereld. Ze beluistert dien lofpaalm op den vrede, die door Gods Woord onder wie voor Christus kiezen, wordt ingezet. En als die Christenen dan toch den moed en de geestdrift toonen, om als trouwe krijgsknechten van Christus tegen de wereld op te treden, en met haar den strijd om de zegepraal wagen aan te binden, dan gaat er een schaterlach als uit de hel op, en dan heet het, spottend en ons belasterend: „Dat zijn nu die lieve Christenen," die altoos om vrede roepen, en sie wat twist en verdeeldheid ze aanrichten!

Schijnheiligen heeten ze dan, die den mond van vrede vol hebben, en toch telkens, van strijdlust gloeiend, den strijd tegen de wereld aanbinden.

Ze verstaan niet, wie aldus lasteren, hoe de vrede met God vóór den vrede onder de menschen gaat. Ze voelen niet hoe de zonde van het paradijs af aan God den oorlog heeft verklaard, en alle eeuwen den krijg tegen God doorzet, doorzet tot in ons eigen hart. En ze zien 't niet in, en kunnen het niet inzien, hoe er dan eerst vrede onder menschen kan komen, als eerst door het bloed des Kruises de vrede, de vrede met God, in ons zondig hart hersteld is.

Maar de Christenen selven weten beter. Niet uit zich zelf, maar omdat Hij, die onze vrede is, het ons zoo stichtend heeft aangekondigd.

Het wonderbegrip, alsof er vrede onder menschen zonder voorafgaanden vrede met God kon zijn, had reeds in Jesus' eigen dagen, tot in het hart van zijn discipelen, post gevat. Dat merkte, dat wist Jesus. En heeft Hij toen hen daarin gestijfd? Neen, omgekeerd, toen heeft Jesus hun die valsche verwachting uit de hand geslagen. En niet lang meer, of de apostelen selven riepen de Christenheid op, om als goede krijgsknechten van Christus zich te wapenen, en van den strijd met de wereld niet af te laten, niet af te laten vooral van den strijd tegen de wereld in hun eigen hart. Zelf maken ze den strijd persoonlijk. De strijd, zoo roepen ze uit, gaat niet tegen menschen, gaat niet tegen vleesch en bloed, maar tegen de geestelijke boosheden in de lucht, de strijd gaat tegen satan. Voor Christus en tegen satan! moet in al dien strijd het veldgeschrei zijn.

En ze konden niet anders, zoo ze hun Heere niet wilden verloochenen. Zelf toch had Jesus het met zoo angstigen nadruk en klem hun bevestigd: „Gij meent dat ik gekomen ben, om vrede op de aarde te brengen. Neen, zeg ik u, maar het zwaard." Zelfs in het geruste gesinsleven zou hij verdeeldheid brengen. „De vader zal tegen den zoon verdeeld zijn en de zoon tegen den vader; de moeder tegen de dochter, en de dochter tegen de moeder; en ze zullen des menschen vijanden worden, die zijn hulsgenooten zijn." En sterker nog spreekt Jesus het uit, dat dit moet, dat het niet anders kan, want zoo sprak de Heere: „Ik ben gekomen om de menschen tweedrachtig te maken." Ja, als om elken twijfel op te heffen, aarzelde Jesus niet er bij te voegen: „Ik ben gekomen om vrede op de aarde te brengen, en wat wil ik zoo 't alreede brandt?"

Ge het bij 't hooren van dit woord, en het beklemt u om die twee in harmonie te brengen. Uw Jesus de vredevoorst, en dezelfde Jesus gekomen om het vuur van tweedracht op aarde te ontsteken. En toch, heel het Evangelie bevestigt het u. Van Jesus optreden bij den Jordaan tot dat hij sterft aan zijn Kruis, is heel zijn leven één strijd, strijd tegen de Joden, strijd tegen de Schriftgeleerden en Phariseën, strijd tegen de zonde in het hart zijner jongeren. En de wereld neemt dien strijd tegen Jesus op, en het einde is, dat ze hem als een gevloekte bant uit het volk, en geniet als ze hem op Golgotha ten doode wijlt.

Als Jesus na zijn hemelvaart de salige gewesten binnengaat, is 't daar alles heilige vrede, maar als Jesus uit die salige gewesten afdaalt op aarde, en op die aarde de macht der zonde tegen God woelende vindt, zoo vrede Godverzekering zijn, en blindt hij, niet tegen den mensch dien hij reddend kwam, maar tegen die onheilgehele macht, die onder de menschen woelt, den strijd aan, die wereld stond in opstand tegen God, en Hij die als de Gezalfde des Vaders op die aarde nederdaalt, kon niet anders dan in dien strijd voor God

partij kiezen, en, toen de wereld ook nu nog van haar strijd tegen God niet afliet, het voor God tegen die wereld opnemen. En wie van Jesus is, doet als hij.

Met drie machten hebben we te doen, met God, met satan en met de menschen-kindere; en het is onder de kinderen der menschen dat de strijd tusschen God en satan beslecht wordt. Wie vrede met satan heeft, kan geen vrede met God hebben, en wie in het bloed des Kruises den vrede met zijn God vond, wordt vanzelf in den strijd tegen satan verwikkeld. Vandaar onzer aller roeping om rusteloos den strijd tegen satan aan te binden en door te zetten. Voor alle dingen in ons eigen hart, en in diepe wegen van zonde verliest zich, wie wel voor Christus tegen de ongelovigen strijdt, maar in zijn eigen hart met satan en de zonde een wapenstilstand sluit. Het eerst moet het vuur, dat Jesus op aarde wierp, in ons eigen hart opvlammen. In dat hart moet de strijd worden doorgezet tot op onzen laatsten ademtocht. Komt er asch over dit vuur dan moet die asch er afgeschoven, en het vuur weer opgekereld. Strijd tegen satan en zonde in ons eigen hart blijft de strijdleus tot aan onzen dood.

Maar dan kan het vuur ook niet tot ons eigen hart beperkt blijven. Satan is ook een macht in de wereld, een wereld van leugen en zonde. Een macht die tegen God roept en zijn eere versakt en aanrandt. En daarom kunt en moogt ge ook tegen die macht van satan in de wereld nooit één ogenblik met het zwaard in de scheede staan. Ook in de wereld moet het vuur branden. Ook in de wereld moet het zwaard flakkeren. Gij moet ingaan tegen al wat tegen God ingaat.

Vrede met God is het hoogste. Vrede onder menschen te brengen moet ook uw roeping zijn, mits het nooit in vrede met satan oversla. En wie vrede onder menschen zoekt ook dan, wanneer en die menschen in satan den krijg tegen God doorzet, heeft de zake Gods en van zijn Christus prijzgegeven, om te heulen met Gods wederpartijder.

Het vuur van den strijd voor God en tegen satan moet laas branden, en wie hier bluswater aanraagt, pleegt verraad aan den Heilige. Het weefsel van Satan ligt gespannen in de harten der menschen. Het vuur dat Jesus op aarde werpt, strekt om dat boze weefsel te verbranden. En daarom kan de strijd voor Christus niet buiten den strijd onder menschen omgaan.

Amsterdam, 19 Februari 1909.

In de roomsche pers wordt in den laatste tijd met nadruk gewezen op de stuitende achteruitzetting der roomschen bij de benoemingen aan de Universiteiten en andere instellingen van wetenschappelijke aard.

Of deze klachten in verband staan met het plan, waarvan dezer dagen het gerucht door de pers ging, om binnen kort te Utrecht een roomsche Universiteit te stichten, waarvoor reeds een terrein zou zijn aangeboden en een stichtingskapitaal bijeengebracht, laten we in het midden.

Van belang is voor ons allen, dat ook uit deze klacht weer blijkt, hoe het liberalisme de schoone leuze van „gelijk recht voor allen" in praktijk heeft gebracht.

De staten, die de *Tijds* overlegt, zijn in dat opzicht welsprekend.

Op de 243 hoogleraren, die te Leiden, Utrecht, Groningen, Amsterdam en Delft benoemd werden door de Overheid (de kerkelijke hoogleraren zijn niet meegerekend), zijn er drie roomsch.

Onder de 23 curatoren, die voor de Hoogescholen te zorgen hebben, bevinden zich 3 roomschen. Twee daarvan komen dan nog op rekening van Delft en Amsterdam, zoodat er voor de Rijksuniversiteiten 1, zegge één, overblijft.

In de Koninklijke Akademie van Wetenschappen, een lichaam dat evenzeer van den Staat uitgaat, zijn op de 97 leden 2 roomsch.

Volkomen terecht merkt de *Tijds* hierbij op, dat de schuld van deze verhoudingen niet te zoeken is bij de Christelijke Ministerie. Vooreerst komen vacatures niet zoo veelvuldig voor, dat onder twee Christelijke Ministeries hierin reeds een radicale verandering kon gebracht worden. En ten tweede geschiedt de voordracht tot de benoeming door Curatoren, gehoord de Faculteit, en al is de Minister niet in absolute zin aan de voordracht gebonden, toch gaat het niet gemakkelijk, van zulk een voordracht af te wijken. Men weet, welke een storm van verontwaardiging er opstak, toen het vorige christelijke Ministerie het waagde, buiten de voordracht om een Gereformeerde tot hoogleraar te Utrecht te benoemen.

De oorzaak van deze wanverhouding wordt daarom door de *Tijds* aan de volgende oorzaken geweten:

1e. doordat men in de universitaire kringen absoluut geen rekening houdt met hetgeen van roomsche zijde gepraesteerd wordt.

2e. door de opsluiting in engen kring van collega's, die voor verreweg 't grootste deel van één politieke en godsdienstige belijdenis zijn, de liberalen.

3e. door de voor ons rampzalige wijze, waarop voordrachten en benoemingen van hoogleraren plaats vinden, n. doordat een liberaal Curatorium, gehoord een liberaal faculteit, de voordracht opmaakt, en daarop nooit anders dan een liberaal wordt geplaatst.

Natuurlijk geldt ditzelfde evenzeer voor de geloofige Protestanten. Met uitzondering van de Theologische faculteit, is de verhouding voor hen weinig gunstiger te noemen. Een officiële staat is hier moeilijker te geven, maar het zal de vraag zijn, of onder Curatoren en hoogleraren der verschillende Hoogescholen het getal van hen, die in positieren zin het Christelijk geloof belijden, veel meer dan een dozijn bedragen zal.

Zulke verhoudingen zijn niet alleen een ergernis in een land, dat nog altoos een Christelijk land wordt genoemd, maar ze toonen ook, hoe alle gevoel van recht bij de liberale partij ontbreekt.

Natuurlijk niet, alsof men altoos en bewust elk niet-liberaal zou uitsluiten. Een enkele benoeming, zooals van Prof. Bakhuis

Rooseboom, toont dat wel anders. Maar omdat men, gelijk de *Tijds* terecht opmerkt, in deze kringen zoo goed als nooit kennis neemt van wat van andere zijde gepraesteerd wordt, of al wat niet met den heerschen geest aan de Universiteiten overeen komt, als „onwetenschappelijk" brandmerkt.

Bijna jammerlijk is dan ook de houding, die de liberale pers bij de bespreking van het vraagstuk inneemt. In plaats dat ze bij het zien dezer cijfers het schaamrood op de wangen krijgt en zelf op herstel van dit onrecht aandringt, antwoordt ze nog met het grievende verwijt, dat de oorzaak van deze verhouding bij de geloovigen zelf ligt. Immers het ongeluk wil nu eenmaal, dat er onder de geloovigen zoo weinig wetenschappelijke mannen zijn. Natuurlijk wordt daarbij vergeten, dat mannen als Groen van Prinsterer en Da Costa, Alberding Thijm en Nuyens — om van de thans levenden niet te spreken — die hun geloof wel behielden, nooit een professorale zetel zijn waardig gekend.

Overigens is de cirkelredeneering volmaakt. Een liberale regering benoemt liberale Curatoren en liberale hoogleraren. Deze liberale hoogleraren zorgen door hun onderwijs, dat hun leerlingen met de liberale begrippen doordrongen worden. De weinige studenten, die aan deze liberalisering weersanden weten te bieden, worden wetenschappelijk niet voor vol aangezien en hebben geen de minste kans op een benoeming. Hun wetenschappelijke aandrifft gaat in den stroom van het praktische leven onder. Daar alleen kunnen ze hun krachten ontwikkelen. En straks waacht het liberalisme zich de handen in onschuld en verklaart: we zouden gaarne geloofige mannen benoemen, maar de eerste eisch is de wetenschappelijkheid, en zie, juist deze ontbreekt helaas bij u.

Toen Keizer Julianus de Afvallige, die het Christendom niet openlijk dorst aantasten, toch het Christendom feitelijk van zijn invloed op het volksleven wilde berooven, beval hij, dat van alle scholen de Christelijke leeraren zouden worden geweerd.

De Christenen zouden geduld worden, maar van de wetenschappelijke instituten, die de leiding gaven aan de geesten, moesten ze worden buitengesloten.

Het liberalisme heeft feitelijk hetzelfde gedaan.

En de vraag mag wel met klinkenden ernst tot elke Christelijke Regering worden gericht, om aan dit ostracisme een eind te maken.

Al zijn we dankbaar, dat door de vrijmaking van het Hooger Onderwijs de mogelijkheid is geopend voor de geloovigen om zelf Universiteiten op te richten, toch is daarmede het kwaad niet bezworen. De groote stroom der studenten blijft naar de officiële Landshoogescholen trekken. En de opleiding, die ze daar ontvangen, drijft ze van het Christelijk geloof af.

Moge daarom de tijd niet te verre zijn, dat ook dit vraagstuk met ernst onder de oogen worde gezien. Voor de toekomst van ons volk hangt daarvan niet minder dan van de kerstening der lagere scholen af.

In Frankrijk is het droef gevolg van het onrecht, dat de Staat de Kerk aandeed, door haar niet alleen van staatsubsidie, maar ook van haar eigendommen te berooven, dat het getal steeds meer slinkt dergenen, die zich voor het priesterambt aanmelden. En waar het getal der zieleherders steeds kleiner wordt, worden ook de gemeenten steeds meer een prooi van het ongelooft.

Nu schuilt hierin voor een niet gering deel schuld der Kerk zelf. Doordat men eenmaal lang gewoon was op de hulp van den Staat te rekenen voor de tractementen, hield de overvaardigheid bij het volk op. Men ontweende aan de gedachte, dat de gemeente zelf voor haar eeredienst te zorgen had. En vandaar dat, nu een liberal-radicalistische regering de staatsubsidie introk, de pastoren geen traktement meer ontvangen, en de lust om pastoor te worden ook bij de jongelieden weegaat. Een pastoor heeft geen „verzekerd bestaan" meer, en daarom waagt men het niet meer, zich aan den dienst der Kerk te wijden.

Zeker schuilt hierin een diep vernederend teken. Want de Christelijke Kerk heeft bij haar eerste optreden eenmaal alleen van de vrijgevigheid der geloovigen geleefd. De heidense Overheid keerde niet alleen geen penning aan de dienaren der Kerk uit, maar vervolgde hen juist 't meest. En toch heeft het de Kerk nooit aan Dienaren ontbroken, en hebben de geloovigen wel gezorgd, dat ze niet van gebrek zijn omgekomen.

Wat de Kerk thans zoo zwak staat, is juist de schuld van het steunen op de Staatshulp. Daardoor heeft de Kerk haar verkracht en energie ingeboet. In het rijke Frankrijk kunnen of willen de gemeenten geen behoorlijk traktement meer bijeenbrengen. En de jonge mannen missen den moed, om nu staatstractement hun toekomst niet meer verzekert, zich aan het „priesterambt" te geven. Zoo ondervindt de Roomsche Kerk de droeve gevolgen van haar leer, dat de Kerk den steun van den „wereldlijken arm" niet versmaden moet.

Tweeërlei les valt hieruit voor ons te trekken.

Vooreerst, hoe uiterst gevaarlijk de weg is van hen, die voor de finantieel behoeften der Kerk alle hoop op staatsubsidie hebben gevestigd. Want staatsubsidie doodt de overvaardigheid der gemeente en maakt, dat de Kerk straks, bij conflict met de Overheid, zoo goed als weerloos staat.

En ten tweede, dat de gemeenten toch wel hebben toe te zien, dat de tractementen der Bedienaren des Woords niet beneden peil blijven. Want op den duur zou daarvan het noodzakelijk gevolg weren, dat

steeds minder ouders bereid waren hun zonen aan den dienst der Kerk te geven. Moge daarom het ernstige vermaan, dat de jongste Synode tot alle Kerken richtte, ter harte worden genomen. Aan de Kerken voorschrijven, hoe hoog de tractementen moeten zijn, kan de Synode niet. Elke Kerk zal voor zichzelf in ernst hebben te overwegen, of de gemeente metterdaad in dit opzicht doet, wat ze doen kan. Wordt daarom dit schrijven der Synode niet eenvoudig voor kennisgeving aangenomen en ter zijde gelegd, maar zij het voor al onze Kerken een aansporing om dit vraagstuk ernstig onder de oogen te zien.

Want één ding vergete men niet. Door verschillende omstandigheden mag tot dusver de toevloed der studenten in de Theologie nog niet gedaald zijn beneden het peil, dat voor een geregelde voorlesing in de behoeft der Kerk geëischt wordt, wanneer in de tractementen kwestie niet voorzien wordt, staat hier op den duur ebbe te wachten.

Reeds nu is er daling. In menig gezin zegt men reeds rondt: ik heb liever dat mijn zoon onderwijzer wordt dan predikant, want als predikant lijdt men fatsoenlijke armoede.

Ook daalt zoo het gehalte der studenten. Want wel zullen, vooral wanneer beurzen de studie gemakkelijk maken, nog jongelieden uit de lagere burgerij de Theologie verkiezen, maar zonen uit de betere standen zullen voor de oeffners, die het predikant ambt vraagt, terugdeinzen.

Nu kan men wel zeggen, dat dit geestelijk niet hoog staat, endat, waar een waarlijk innerlijke roeping tot het ambt gevonden wordt, men desnoods liever met Paulus door handenarbeid in zijn brood zal voorzien, dan die innerlijke roeping wederstaan.

Maar men vergeet niet, dat de beslissing over de studie genomen wordt op een leeftijd, dat zulk een hoog geestelijk standpunt en zulk een krachtige innerlijke roeping meestal nog niet gevonden wordt. Bovendien hangt die beslissing ook niet alleen van deze jongelieden zelf af, maar voor een niet gering deel van de ouders, die de begeerte tot het ambt of kunnen aanwakkeren of tegenwerken. En wanneer de ouders voorzien, dat hun kind straks gebrek zal moeten lijden, dan behoort er wel een zeer sterke geloofsverzuiging toe, om hun toch aan te raden dezen weg in te slaan.

Ook daarom mogen onze Kerken wel toezien. Zeker, studenten, die alleen predikant zouden willen worden om straks een „verzekerd bestaan" te hebben, heeft de Kerk allerminst als Dienaren te begeren. Calvin noemt onder de kenteekenen der inwendige roeping ook deze, dat men zich niet door liefde tot het geldelijke voordeel tot het ambt voelt getrokken, maar door begeerte om Christus te dienen.

Maar ook omgekeerd mag de Kerk geen oorzaak geven, door de tractementen te hoog te stellen, dat onze jonge mannen zouden aarzelen om den dienst der Kerk te zoeken.

Dat de arbeider zijn loon waardig is, geldt, naar Christus woord, ook in den Dienst van het Evangelie.

En onze lezers vraagt ons plaatsruimte voor het volgende schrijven, naar aanleiding van wat we schreven over den socialistischen burgerdop in Frankrijk:

Amsterdam, 15 Februari 1909.
Aan de Redactie van
De Heraut,
Amsterdam.

Geachte Redactie,

Zolang ik mij herinneren kan, heb ik het voorrecht met veel genoegen en instemming Uw blad te lezen. Daarom smart het mij te meer, in het nummer van gisteren iets te lezen, dat mij aan Uw goede trouw zou doen twifelen.

In dit nummer komt n.l. 'n artikel voor over de schankelijke „burgerdop" in de Franse gemeente Ivry. Dit artikel eindigt: „Alleen bevreemd, dat er nog christenen kunnen zijn, die meenen, dat christendom en socialisme zeer wel te verenigen zijn."

„Het socialisme, zoo heet het dan, is een „economisch stelsel, dat met de religie niets uitstaande heeft."

„Het socialisme voert consequent tot een „nieuwe religie en een nieuwen doop. Een doop, waarbij gij beloven moet uw kinderen niet te zullen opvoeden in de Christelijke religie, maar in den eeredienst der Re."

Blijkbaar wordt in de eerste van deze sinnde gedeeld op de „Bond van Christen Socialisten", ofschoon enkele kenname van zijn uitgaven, b.v. het weekblad *Opwaarts* (uitg. J. Verduin, Grootenich) beter geleerd zou hebben. Is het boven aangehaalde te wijten aan laakbare onwetendheid, of (wat even moeilijk aan te nemen is) aan opzet, wat nog meer strijdig zou zijn met het negende gebod?

Of is er nog een derde?

Uij voorbaat dank voor de opname dezer regelen in Uw veelgelezen blad en voor de beantwoording ervan

Uw dw.,
F. J. WELTENRACH.

Zoo als men ziet, wordt alleen op grond van de onderstelling, dat we den Bond van Christen-socialisten op het oog hadden, niet alleen twijfel geopperd aan onze goede trouw, maar onze redactie zelfs voor het alternatief gesteld of van laakbare onwetendheid of van opzettelijk valsche getuigenis.

Mogen we niet een wedervraag antwoorden?

Leert de Bond van Christen-socialisten, dat Christendom en socialisme te verenigen zijn, en oordeelt hij, dat het socialisme uitsluitend een economisch stelsel is, dat met de religie niets uitstaande heeft?

Zoo neen, dan geldt wat we schreven ook niet van dezen Bond en mist de schrijver het recht, om onze woorden op dien Bond van toepassing te maken.

Zoo ja, waarin bestaat dan onze „kwade trouw?"

Van de „gewone" socialisten zijn we gewend, dat ze, waar argumenten ontbreken, in schelkinkende verwijten kracht zoeken.

Oase „Christen-socialisten" volgen hen daarin toch niet na?

Teestafel.

N. A. DE GAAY FORTMAN. *De Geschiedenis der Medische Zending*. Met een inleidend woord van J. G. SCHEURER, Miss. Arts. Nijmegen G. F. Cullenbach 1908.

Noemt de heer SCHEURER in zijn inleidend woord reeds het opvatten van de pen om dit boek te schrijven een kostelijk werk, te eerder nog mag dit practicaat toegekend aan het boek zelf, dat sedert enige maanden in druk voor ons ligt.

Met deze Geschiedenis der Medische Zending toch schonk de Amsterdamsche predikant en zendingsman Dr. DE GAAY FORTMAN ons een boek van zeer hoge waarde. Want al is het ook, dat de Medische Zending zich, meer dan vóór enige jaren, in de bekendheid en de sympathie van het Christelijk publiek mag verheugen, de mate der bekendheid en de graad der sympathie zijn nog altijd zoodanig, dat een boek waardoor men van den breedten omvang en de rijke betekenis der zending en juiste voorstelling krijgt, lang niet overbodig is.

De waarde, die het gebruik van zulk een boek en voor zijn lezers en voor de medische zending zelf heeft, kan daarom niet hoog genoeg worden aangeslagen.

Dit boek dat met eerbied vervult tegenover de omvangrijke en langdurige vóórstudie, welke bij zijn geleerden auteur aan het schrijven er van moet zijn voorafgegaan, beslaat ruim 400 bladzijden en is verdeeld in 113 §§.

De titels van die §§ vermeldt de *Inhoudsopgave* vóór in het boek. Als conspectus kan deze inhoudsopgave er echter niet mee d. or. Zij biedt geen overzicht van het werk. De opsomming van de onderwerpen in deze 113 §§ behandeld, wekt eer verbijsterend. Men ziet geen plan. Ik be-treurt dit, omdat ik weet, dat men van het geduld der meeste lezers niet te veel moet vergen met het oog op het gevaar, dat ze u dan ongelieven laten. En bij een boek dat zoo hoog staat als dit, zou dat des te meer zijn te jammeren als om het boek en om de lezers. Een inhoudsopgave waaruit de lezer niet recht wijs kan worden, waarin hij niet terstond kan zien hoe het werk in elkaar zit, ontstent hem; neemt hem in tegen het boek zelf; en de zaak wordt er niet beter op als die inhoudsopgave dan nog vóór in het boek staat.

Toch zit in dit boek wel een plan en het genis aan doordringende der inhoudsopgave ware dan ook gemakkelijk te verhelpen door die 113 §§ onder enkele hoofd- en onderrubrieken te brengen. Een niet al te ongeduldige lezer komt in het boek wel terecht, zij het dan ook niet terstond. Wanneer hij toch maar eerst aan pagina 103 toe is, ziet hij zich plotseling voor een groote romaneische II gesteld, des te verassender omdat hij van een romaneische I nog niets ontwaard had. Zovoel begrijpt hij er dan wel van, dat met die II, waarvoor met groote letters gedrukt staat: DE KERKEN EN ZENDINGSGENOOTSCHAPPEN, welke de M. Z. ALS HULPDIENST HEBBEN — een nieuwe Afdeling begint.

Deze Afdeling bevat dan § 35—§ 113. Een nadere indeeling dezer Afdeling, b.v. naar de verschillende landen, zou aan de doordringende van het plan zeker ten goede zijn gekomen.

Maar ook de andere Afdeling § 1—§ 24, heeft, zoals bovengenoemde lezer van het boek reeds heeft gemerkt, twee onderdelen. Eerst wordt daarin behandeld van wat ik, op voorvang van onze geleerde Duitse naburen, zou willen noemen: Van de Medische Zending in het algemeen, en wel in § 1—§ 7. Dan wordt in de §§ 8—23 van de geschiedenis der Medische Zending gehandeld. Daarbij maakte het echter een ietwat vreemde indruk, dat eerst in § 24 de literatuur over de Medische Zending wordt opgegeven.

Wat ik tegen de inhoudsopgave op mijn hart heb, is hiermede gezegd. Ik heb mij daardoor tevens een weg gebaad tot een eenigzins methodische bespreking van den inhoud van het boek zelf.

Uit de Inleiding vernemen wij, dat nog niet zoo lang geleden, de gewoonte is opgekomen om met en naast bedienaren des Woords en der Sacramenten ook artsen naar de Zendingsterreinen uitzendende. Deze artsen heeten in Engeland en Amerika *Medical Missionaries*, in Duitschen *Missionarische*, ten onzen *Missionairen* of *Zendingartsen*, en hun werk draagt den naam van *Medical Mission*, *Artselijke Mission* en *Medische Zending*.

Ik kom thans tot § 24 waarin de heer FORTMAN de literatuur over zijn onderwerp opgeeft.

Dat deze literatuur, te vinden in de zendingen-berichten der verschillende kerken en verenigingen en in verslagen, tijdschriften en monographien, een zeer rijke is; dat de geschichte schrijver heel wat heeft te raadplegen gehad, wordt uit dit overzicht duidelijk. Het is met groote nauwgezetheid bewerkt; ook het Zendingstat van de Gerei. Kerken en het Jaarverslag der Vereniging „Dr. Scheurers Hospital" vindt men hier naast vele Engelse en Duitse geschriften.

In, wat ik zou willen noemen: *Van de medische zending in het algemeen, de eerste Afdeling* van het boek, worden dan in § 1—§ 7 op wetenschappelijke wijze o.m. de grondslag, de betekenis en het doel der medische zending besproken.

Duidelijk wordt hier tegenover andersdenkenden betoogd, dat die grondslag niet mocht gezocht in het bevel „geneest de krankten" van den Heiland aan zijn eerste discipelen, want, dat wie in dit bevel den grondslag der medische zending zoekt de verschillende terreinen, dat van het wonder en dat van de gewone geneeskunde — verwart.

En even duidelijk wordt hier uiteengezet, dat de medische zending, niet zelf zending maar, even als het onderwijs, slechts *hulpdienst* voor de zending is.

Het gaat hier niet aan van heel de stof in deze 7 §§ verwerkt ook maar een beknopt overzicht te geven; wie het wesen der medische zending volkomen wil leeren kennen, moet het boek zelf lezen.

En zoo staat het ook met de volgende Afdeling waar in § 8—§ 23 de *geschiedenis van de medische zending* wordt verhaald.

„Staat ons", zoo begint de geschichte schrijver hier, „door hetgeen wij tot nu toe behandeld hebben, het beeld en de bedoeling der M. Z. klaar voor de oogen, thans zijn wij in staat haar geschiedboek voor ons open te slaan en te

hooren onze da „Doe historie historie in § 8, der M. Z. Heel geschied 1908 en droegen, groote u geschied Een mit geschied zijn verv die voor moet zij en daari tektoniek Met tak weg om onze Ju lingen in deze v Volt zending. Zij dat In lev hoe in e China had van zijn telt dan geneeskun gevoelsind mogen wt artsen al dienen e November de Edinbu (Edinburgh) Ad to Fo Uit deze medische van de L (Londen) M. Z. v. sedert 188, lande beke de opleidin artsch. Zij en de daa Londen aa zijn met h leiding ont hoe wijlen die de M oerde, in en diens ar sche Veree SCHEURER— GHONINGEN Arts is — vo CACHET van Ook de Nederland zendingsterre Scheurers R ichtung en China ten di hier vermeld

In de laa veltweg de FORTMAN, g De kerken de M. Z. als h Met name omvang der leeren er uit die van u l schillende a en Mohammede hulplidiat de gemaakt. Bove belangrij, wij met de vele s zelf wier zood en niet allerl lende zending Over den a Dr OTTE van waar de media CHURCH van In die s leet in China; een met oehlp va te Sto Kte, la het „Hope Ho van hospital e Over den h waarvan onse gebruk maken, KERKEN VAN ken van onze SCHEURER en ontsien en d hospital te ziekenhuizen t zindelijken b

Dr. DE GAAY dat, goed gestij weinig bevoorde daardoor ook medische sendi Hij droeg zi aan de heerep STAYERS.

Dei JONGELIN

De achtiende practisch ingeric boekje van den gelingsverenigij slag ligt voor on gevegens ontren volledigheid wel

Toch mag e blijven, die w dit artikelje m dat wel omuidi dis het overige opstaan, om v teerde Jongelins Men zoekt daa waarin de vooru die van 1908 ge staat wel van h bond, maar niet v Bu toch kan men beoordeelen, als t Daarom rochier jaar op, en kwa bond allerminst i den stand zijne gedurende 1908 lijking spreekt t